

Mikä vaikuttavuudessa puhuttaa?
Tutkimuksen vaikuttavuuden haasteet ihmistieteissä

Reetta Muhonen, Tampereen yliopisto, TaSTI

Mikä vaikuttavuudessa puhuttaa?

1. Vaikuttavuus nähdään tyypillisesti kapeasti aineellisina tuotoksina/vaikutuksina erotettuna vaikuttavuuteen tähtäävästä toiminnasta (Frodeman 2017).
2. Vaikuttavuuspuhetta dominoi ns. kovat tieteenalat: luonnon-, lääke- ja tekniset tieteet (Alastalo, Kunelius & Muhonen 2014).
3. Todellisten tekojen ja puheiden väliset erot – osaammeko sanoittaa ”vaikuttavan” tekemisemme?

Vaikuttavuuspuheen kapeus

- Vaikuttavuuskeskusteluja dominoi luonnon-, lääke- ja teknisten tieteiden malli, jonka mukaisesti tutkimuksen vaikuttavuus nähdään kärjistäen kapeasti kontribuutiona talouskasvuun ja teknisiin innovaatioihin (Alastalo, Kunelius, Muhonen 2014)
- Yhteiskunta- ja humanistiset tieteet kulkevat mukana vaikuttavuuskeskusteluissa tyypillisesti muiden tieteenalojen palvelijoina, kuten avustamassa teknisiä tieteitä tai terveydenhuoltoa (Sivertsen 2017).
- Tutkin ja puhun yhteiskunta- ja humanistisista tieteistä, mutta vaikuttavuuskäsitysten kapeuden luomat haasteet eivät ole yksinomaan näiden tieteenalojen ongelma.

Katseen kiinnittäminen tuotoksista vaikuttavuutta edistävään toimintaan

- Vaikutusten todentamista haastavat asiat, kuten:
 - ajallinen viive,
 - vaikutukset tyypillisesti hankalasti konkretisoitavissa,
 - muiden tekijöiden vaikutuksen erottaminen tutkimuksen vaikuttavuudesta.
 - Huom. ero sen välillä, puhutaanko mikro- vai makrotason vaikutuksista (tutkimusprojektin vaikuttavuus vs. kaiken tutkimuksen vaikuttavuus yhteiskunnan tasolla).
- Fokus tulisi siirtää aineellisista tuotoksista, vaikutuksista *per se*, vaikuttavuutta edesauttavaan toimintaan (Miettinen et al 2015).

Vaikuttavuuden todentaminen - sitä mitä ei näy, ei ole olemassa

➤ Millainen on vaikuttavuustarina numeroiden takana?

Miten todentaa esimerkiksi filosofien yli 2500 vuotta jatkuneen perinteen merkitystä elämän perustavanlaatuisimpien kysymysten esittäjänä?

Entä historian vaikuttavuus – kuinka konkretisoida menneisyyden tuntemisen arvo nykypäivän kannalta?

Ymmärrämmekö sosiologisen tutkimuksen merkityksen vallitsevien normien, ideologioiden, mukaan ottamisten ja ulos sulkemisten näkyväksi tekemisessä?

Miten tuon korteni (vaikuttavuus)kekkoon?

- Kysyn: Millaisten *tietämisen muotojen* ja *mekanismien* kautta ihmistieteellinen tutkimus vaikuttaa?
- Aineistona yhteensä 60 vaikuttavuus-casea 17 eri Euroopan maasta
- *European Network for Research Evaluation in the Social Sciences and the Humanities (ENRESSH)* -verkoston WG2:n jäsenet ovat keränneet aineiston

Vaikuttavuus caset (n=60)

Countries (17)	Social sciences	Arts and Humanities	STEM
Finland, Iceland, Norway	public finance, administrative law, human geography	history, philosophy	medicine, chemistry
Belgium, France, Germany, Netherlands, Switzerland, UK	sociology, , religion studies political science, social work, criminology, educational sciences, psychology	archeology, ethnology, cultural anthropology	industrial engineering, ICT, ergonomic science
Croatia, Estonia, Serbia, Slovakia	journalism, communication sciences, science studies, gender studies, cultural studies	linguistics, philology, music, theatre studies, classical studies, documentarism	
Cyprus, Italy, Spain, Portugal	multidisciplinary research		

Vaikuttavan tiedon ja tietämisen muodot

- *tutkimuskysymys + tutkimusprosessi*
- *lähestymistapa, näkökulma*
- *tuote*
- *metodi*
- *asiantuntijuus*
- *käsitteellistäminen, käsite*
- *teoria*

T

Tutkimuskysymys ja tutkimusprosessi – Tutkimus terapiana -malli

Lastensuojelun laiminlyönnit, Suomi (historia, etnologia, sosiaalityö, sosiologia)

“tutkimusprosessin eri osa-alueet voimaantumiskokemusten perustana tutkimuskohteena oleville henkilöille”

- Tutkimuksen tavoitteena oli tunnistaa vuosina 1937-1983 lastensuojelussa tapahtuneet laiminlyönnit ja väärinkäytökset Suomessa ja antaa suosituksia siitä, kuinka vastaavanlaiset laiminlyönnit voitaisiin välttää tulevaisuudessa.
- Entisiä lastensuojelun asiakkaita haettiin haastateltavaksi julkisella tiedotteella, lehdissä, radioissa jne.

Voimaantuminen

- Moni tunsi tulleensa ensimmäistä kertaa kuulluksi. Haastateltavat halusivat jakaa kokemuksensa: *“jotta kukaan ei tulisi kohdelluksi samoin kuin minä”*.
- Jotkut haastateltavista aloittivat lapsuudessa toisiin koteihin sijoitettujen sisarustensa etsinnän.
- Tutkimus johti lopulta myös valtiovallan anteeksipyyntöön kaltoinkohtelun uhreilta.

Lähestymistapa – Tieto "luikertelee" yhteiskuntaan -malli

Viittomakieli, Islanti (kielitieteet)

- Tutkijoiden tavoitteena oli vahvistaa sekä kuurojen mahdollisuuksia täysivaltaiseen kansalaisuuteen että viittomakielen perinnettä.
- Tutkijoilla oli vilkasta yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa, populaarijulkaisujen kirjoittamista jne.
- Vuonna 2011 otettiin käyttöön uusi laki, joka nosti viittomakielen samalle tasolla puhutun islannin kielen kanssa.
- Miten mitata tämäntapaista vaikuttavuutta? Muiden vaikuttavien tekijöiden ulossulkeminen mahdotonta.

Metodi - Yhdessä luomisen malli

”tutkija on säännöllisessä yhteistyössä sidosryhmien edustajien kanssa”

Restoratiivinen oikeus, Italy (kriminologia)

- Tutkimuksen tavoitteena oli korjata vuosien 1968-1980 välisten mellakoiden ja terrorismin uhrien kärsimystä, *“Years of Lead in Italy”*.
- Tutkimus esitteli sovittelumenetelmän, jolla pyrittiin mahdollistamaan uhrien ja syyllisten välinen dialogi.
- *Projekti järjesti säännöllisesti tapaamisia* ryhmän jäsenille. Ryhmään kuului uhreja ja syyllisiä sekä kolme välittäjää.
- Tutkimusprojektin loppumisen jälkeen ryhmä kokoontui vielä seitsemän vuoden ajan.

(vrt. myös tutkimus terapiana -malli)

Tuote - Sosiaalisen innovaation malli

”tutkimusprojekti alkaa itsenäisesti, mutta jossain kohdin kaksi eri tutkimusprojektiä kohtaavat ja alkavat työskennellä saman tavoitteen edistämiseksi”

Äänipassi, Espanja (Geolingvistiikka ja ICT asiantuntijat)

- Geolingvistisen tutkimuksen tarkoituksena oli nostaa esiin ja tunnistaa Iberian alueen kielten moninaisuutta
- Eri kylissä käytettäville sanojen variaatioille on löydettävissä oma foneettinen kirjoitusasunsa. Kielitieteilijät ympäri mailman pystyvät lukemaan tämänkaltaista foneettista litterointia.
- Geolingvistit aloittivat yhteistyön fonetiikkaan erikoistuneen laboratorin ja ICT-asiantuntijoiden kanssa.
- Jokaisella henkilöllä on omanlaisensa “äänipassi”, joka hyödyntää tietoa mm. henkilön sanavarastosta ja aksenteista ja on lähes yhtä varma keino tunnistaa henkilö kuin sormenjälki.
- Espanjan tieteellinen poliisi on hyödyntänyt kyseistä innovaatiota rikollisten tunnistamisessa

Käsitteellistäminen - Osallistuvan yleisön malli

”tutkimustulokset valjastettiin käyttöön käyttämällä yhteiskuntaa laboratoriona”

All Male Panel, Suomi (politiikan tutkimus, sukupuolentutkimus)

- Tutkijafeministi Saara Särmä halusi kiinnittää huomiota asiantuntijuuden ymmärtämiseen maskuliinisena ilmiönä. Vuonna 2015 hän perusti blogin “Congrats, you have an All male panel”. Ajatuksena oli ilmiantaa sellaisia tieteellisiä paneeleja ja muita asiantuntijakokoonpanoja, jotka koostuvat vain miehistä.
- Aina *All Male Paneliin* törmätessään, tutkija otti kokoonpanosta kuvan, “liimasi” David Hasselhoff tarran kuvan päälle ja julkaisi kuvan blogissaan. Kuvat alkoivat kerätä nopeasti huomiota sosiaalisessa mediassa.
- Hyvin pian blogi alkoi toimia kansalaisten ilmiantojen perusteella. Tähän mennessä blogissa on käynyt n. 180 000 vierailijaa.
- Blogissa on arkistoituna myös kaikki All Male Panel -ilmiannot.

Teoria ja Asiantuntijuus - Asiantuntijuus ja arviointi -malli

”tutkija toimii asiantuntijana, antaa politiikkasuosituksia, arvioi toimintaa jne.”

Filosofian professori, Norja

- Anders Behring Breivikin oikeudenkäynnin yhteydessä esitettiin ristiriitaiset lausunnot syytetyn rikosvastuullisesta tilasta hyökkäysten aikana. Oikeudelle esitetyt, eri johtopäätöksiin päätyneet kaksi psykiatrista raporttia herättivät kysymyksen oikeustieteellisen psykiatrian roolista ja käyttökelpoisuudesta.
- *Norjan hallitus perusti komitean ja nimitti professori Vetlesenin siihen.* Vetlesenin kontribuutio ryhmän työhön oli merkittävä ja hän teki sen perustuen omiin filosofisiin tutkimuksiinsa.
- Erityisen merkittäväksi nousi professorin käytännöllisen filosofian alaan lukeutuva pahuutta käsittelevä tutkimustyö (Narratives of Evil).
- Vetlesen tarkasteli Breivikin toimintaa hegeliläisestä perspektiivistä, ja erityisesti käsitteet kuten toimijuus, motivaatio ja moraalisuus nousivat ratkaiseviksi massamurhaajan toiminnan ymmärtämisessä.

Minkä takia vaikuttavuuden tutkiminen on tärkeää?

1. Tieto vaikuttavuuden moninaisista mekanismeista lisää tutkimuksen toimintakykyä yhteiskunnassa.
2. Tutkijat tarvitsevat yhä enemmän ymmärrystä vaikuttavuudesta kirjoittaessaan rahoitushakemuksia ja erilaisia arviointitarkoituksia varten.
3. Yliopiston sisällä, samoin kuin tiedepolitiikassa, tarvitaan tietoa siitä, kuinka tukea tutkijoita yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistämiseksi.
4. Tieteen hyötyjen näkeväksi tekeminen lisää sen arvostusta yhteiskunnassa.

Mikä sinua puhuttaa vaikuttavuudessa?

Kirjallisuus

- Alastalo, Marja, Kunelius Risto & Muhonen, Reetta (2014) Evidence to elites and international excellence science? Imaginaries of use value as resources of science policy (in Finnish). In R. Muhonen & H.-M. Puuska (eds.) The Use value of social sciences (in Finnish). Tampere: Vastapaino.
- Benneworth, Paul, Muhonen Reetta & Julia Olmos-Peñuela (2017) SSH pathways to impact. Article manuscript.
- Frodeman, Robert (2017) The Impact agenda and search for the good life. Palgrave Communications. Published Online February 14th.
- Miettinen, Reijo, Tuunainen, Juha & Esko, Terhi (2015) Epistemological, artefactual and interactional – institutional foundations of social impact of academic research. *Minerva*, 53 (3), 257-277.
- Sivertsen, Gunnar (2017) Contribution to the discussion in ENRESSH Working Group 2. February 22 2017, CHEPS, University of Twente, Enschede, Netherlands.